

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

О.І. Месевря, С.І. Січкара

**ОБЛАСНА ОНЛАЙН СПІЛЬНОТА
«ДИВОСЛОВО»**

Інструктивно-методичні матеріали

Черкаси

ЧОПОПП

2013

ББК 74.04 (4Укр) р7

М53

Рекомендовано до друку вченою радою ЧОПОПП

Протокол №3 від 30 серпня 2013 року

АВТОРИ:

О.І. Месевря, завідувач лабораторії гуманітарних дисциплін Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради;

С.І. Січкар, методист української мови і літератури лабораторії гуманітарних дисциплін

М53 Месевря О. І., Січка р С.І. Обласна онлайн спільнота «Дивослово». Інструктивно – методичні матеріали/ О. І. Месевря, С. І. Січка р. – Черкаси: ЧОПОПП, 2013. – 36с.

І в Інтернеті можна знайти не тільки «поживу» для інтелектуального та професійного росту і розвитку, а й відпочити душею, натрапити на матеріали, які відповідають уподобанням або навіть і настрою.

Посібник має на меті задовільнити найвибагливіші смаки.

©ЧОПОПП, 2013.

ВСТУП

Зважаючи на швидкоплинність життя, ми не можемо дозволити собі витратити час на завдання, які не ведуть до нових результатів.

Л. Ландау

Перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства зумовлює необхідність перебудови всієї системи освіти, змінює освітні потреби щодо підготовки й розвитку сучасного спеціаліста, мобільність якого залежить від володіння інформацією та здатності до обміну нею, комунікативності, самостійного набуття необхідних для професійної діяльності знань, умінь, навичок.

Бурхливий розвиток засобів інформатизації (комп'ютерів, комп'ютерних комунікацій, будь-яких електронних пристроїв), а отже, поява нових технологій обробки, передачі, одержання і збереження інформації відкриває нові можливості для застосування комп'ютерів у навчальному процесі.

Сучасному вчителю літератури вже недостатньо просто мати глибокі предметні знання, володіти практичними вміннями та навичками. Йому необхідно творчо використовувати набуті знання в нестандартній змінній ситуації, виявляти конструктивність в організації і плануванні педагогічного процесу.

Інформатизація освітнього процесу є одним із важливих шляхів пізнання світу та науки і посідає провідне місце в реформі освіти України. У педагогіці поняття «інформаційні навчальні технології» – не нове. Усі педагогічні технології належать до інформаційних, бо будь-який навчальний процес – це передача інформації стосовно певної предметної галузі знань. На даному етапі розвитку суспільства в поняття «інформаційні навчальні технології» вкладається новий зміст, який привнесло використання технічних засобів інформатизації навчального процесу (комп'ютерів, комп'ютерних комунікацій, різноманітних електронних пристроїв тощо).

Активізується робота із запровадження новітніх інформаційних технологій і в освіті й науці. Освітняни включаються у глобальні процеси створення та використання світових інформаційних ресурсів.

Нові інформаційні технології навчання - це сукупність методології та технології навчання, в основу якої покладено використання комп'ютерних навчальних програм, електронних посібників і підручників, що забезпечують інтерактивний програмно-методичний супровід навчального процесу і є однією з форм реалізації мети та змісту сучасної парадигми гуманізованої освіти.

Комп'ютерні технології, увібравши в себе елементи різних методик (особистісно-орієнтованого, розвивального, проектного навчання) надають кожному учителю, спираючись на його інтереси, здібності, особисті цінності й суб'єктивний досвід, можливість самореалізації в пізнавальній та інших видах діяльності, створюють комфортні умови для самовизначення особистості в інформаційному суспільстві.

Адже основна мета вчителя сьогодні – не стільки навчити учня, скільки вчитися працювати з ним, вводячи дітей у світ системних ускладнених завдань, що охоплюють досить широке поле інформації і дають змогу бачити, відчувати, уловлювати на рівні точного знання інтуїції явища і процеси, які відбуваються в освіті.

Мета, що спонукає вчителів-словесників до оволодіння комп'ютерною грамотністю, полягає не в тому, щоб наздогнати такий мінливий комп'ютерний світ, а в тому, щоб опанувати інформаційну культуру, забезпечити їм той рівень комп'ютерної і мовної грамотності, з якого буде легко рухатися вперед, обираючи напрямок відповідно до свого виду діяльності. Ставиться також наголос на досягнення основних принципів, які нададуть педагогам можливість усвідомлено й ефективно застосовувати комп'ютер для розв'язування найрізноманітніших задач.

У сучасному неспокійному світі педагогам (а вони теж люди, тому мають право на емоційні «сплески» і «спади») не завжди буває затишно. А якщо це ще учитель-словесник з «купою» зошитів, конкурсів, звітів і т.д., від якого вимагають ще й бути комп'ютерним

генієм? Що тоді? Послати всіх туди, куди Макар телят не ганяє, замкнутись у кімнаті і виплакаться? А далі? Ну, звичайно, це жарт. А якщо серйозно, то ми, методисти з української мови і літератури, Месевря О.І., Січкарь С.І., пропонуємо спілкування для душі, серця ну і, звичайно, для розуму.

Для цього потрібно:

- зареєструватись;
- ознайомитись із Положенням;
- стати повноцінним учасником зі всіма відповідними правами і обов'язками.

ПОЛОЖЕННЯ

про обласну спільноту «Дивослово» учителів української мови і літератури Черкаської області

Основна мета: забезпечення професійного та інтелектуального розвитку вчителів-словесників у міжкурсовий період шляхом широкого використання засобів Інтернет.

Основні завдання:

- впровадження нових форм методичної роботи з вчителями-словесниками шляхом широкого використання засобів Інтернет;
- збільшення кількості вчителів, які, використовуючи Інтернет, отримують методичну підтримку для підвищення своєї кваліфікації;
- поширення педагогічних розробок у галузі інформаційних і комунікаційних освітніх технологій і передового педагогічного досвіду в галузі традиційної педагогіки;
- акцентування уваги педагогічної громадськості та працівників управління освітою в регіонах на важливості використання потенціалу Інтернет для вирішення завдань професійного розвитку педагогів;
- активізація вчителів для обміну досвідом роботи щодо використання Інтернет-технологій;

- популяризація досвіду використання Інтернет-ресурсів у навчальному процесі;
- використання Інтернет-технологій для розробки творчих дослідницьких проектів;
- участь в існуючих Інтернет-проектах, конкурсах, вікторинах;
- розробка інтерактивних навчальних посібників з української мови і літератури;
- формування загальної інформаційної культури учнів та вчителів.

1. Загальні положення спільноти:

1.1. Це колективний орган, що об'єднує на добровільній основі вчителів, які прагнуть сприяти процесам інформатизації освіти.

1.2. Покликана координувати зусилля різних служб, творчих вчителів, спрямовані на розвиток матеріально-технічного, науково-методичного та змістовного забезпечення інформаційних процесів в освітньому просторі школи.

1.3. Консультативний орган із питань вдосконалення інформаційного простору області, науково-методичного забезпечення процесів оновлення змісту освіти, а також розвитку творчого потенціалу вчителів.

1.4. Має свою емблему, офіційний бланк-анкету.

2. Зміст діяльності спільноти:

2.1. Акумулює інформаційні потоки, пов'язані з інформатизацією освітнього простору області і забезпечує їх доступність для всіх зацікавлених учасників освітнього процесу.

2.2. Розглядає, виробляє, оцінює стратегічно важливі пропозиції щодо розвитку процесу інформатизації освітнього професійного простору області, його технічного та науково-методичного забезпечення, сприяє їх впровадженню.

2.3. Організовує розробку, експертизу і коригування інноваційних програм, дидактичних презентацій, тестових завдань, наочних матеріалів, творчих проектів та інших електронних робіт вчителів-словесників області.

2.4. Організовує консультування вчителів із проблем інформатизації освіти, дослідницької роботи, вдосконалення практичних навичок.

3. Права та обов'язки членів спільноти:

3.1. Членами спільноти є вчителі області, які виявляють особливий інтерес до процесів інформатизації освіти.

3.2. Відносини будуються на основі поваги до особистості та взаємної симпатії.

3.3. Несуть колективну відповідальність за прийняті рішення та їх реалізацію. Відповідальність і підзвітність членів спільноти регулюється моральними нормами.

3.4. Мають право висловлювати свою думку, точку зору, а також представляти інтереси клубу в громадських організаціях.

3.5. Інтелектуальні продукти становлять інтелектуальну власність і можуть використовуватися відповідно до положень п. 2 цього Положення.

3.6. Кожен член спільноти володіє правом вільного виходу із спільноти і в цьому випадку не несе відповідальності за її діяльність.

Це є дещо новим, певним чином революційним, інноваційним та цікавим проектом. Його можна або протиставити всім іншим сайтам, або побачити, як він може вдало і гармонійно доповнити їх, зайнявши свою нішу в розмаїтті інтернет-ресурсів. Це не є персональним блогом, це не є соціальною мережею як «ВКонтакте», це не є форумом.

Адже форуми є цільовими за своєю сутністю (форум на конкретну тематику чи форум якогось міста, регіону), блоги є вузькопрофільними або ж мають обмежену кількість коментаторів та авторів (найчастіше один), чати позбавлені інтелектуального контенту та наповнені метушнею, а соціальні мережі – це банальне вбивання часу, колекціонування друзів, додавання в групи та відмічання на фотках одне одного.

Тут не побачите купи флудерів, спамерів, фоток типу «як ми бухали на дачі», та коментарів на зразок «ги-ги-ги приколу» і таке

інше... Тут не буде агітації і пропаганди, не буде расизму і шовінізму, політики і інквізиції. Всім, хто давно від цього стомився – сюди! Пишемо, творимо, живемо!

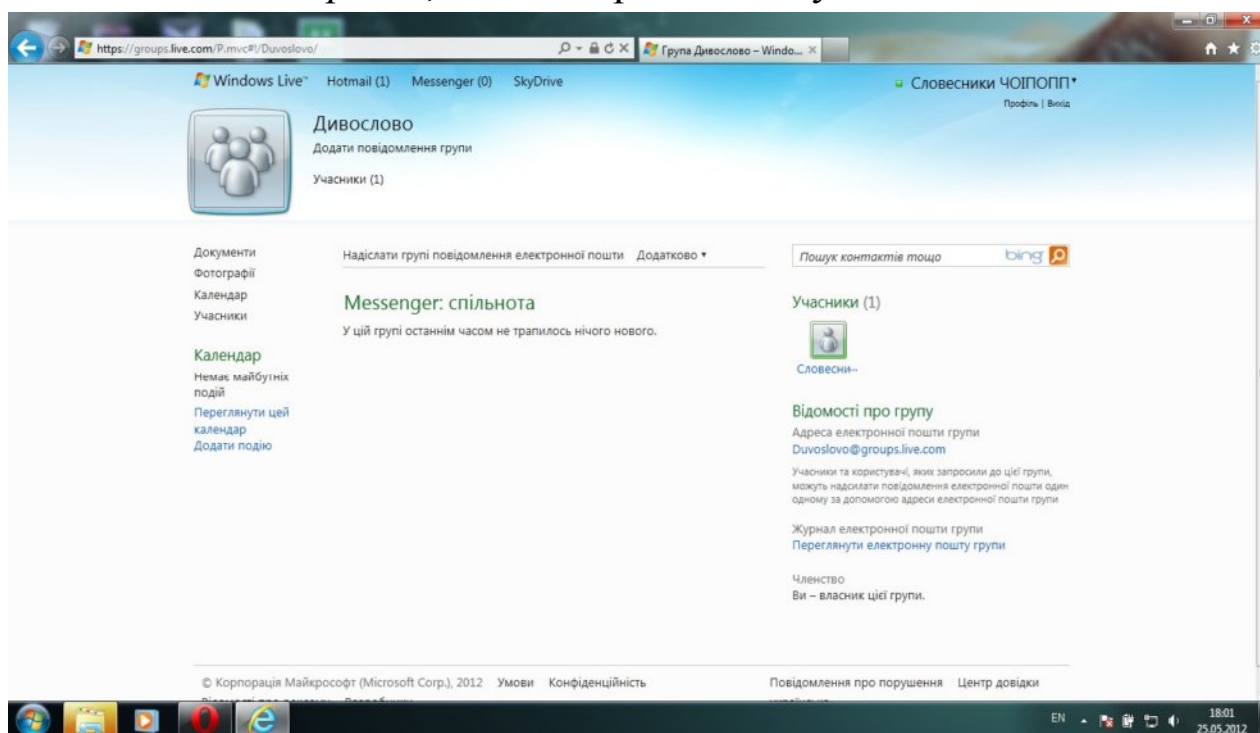
Цільова аудиторія

- ✗ Учителі української мови і літератури.
- ✗ Активні, креативні та небайдужі люди із бажанням творити.
- ✗ Письменники, журналісти, літератори.
- ✗ Любителі дискусій.
- ✗ Люди, що бажають висловитись і бути почутими...

Структура сайту

Сайт спільноти складається із таких основних складових:

I. Головна сторінка, яка відображає наступні блоки:

1. Статті – розділ, що включає в себе наступні категорії:

1.1. Актуальне – обговорення сучасних тем, які хвилюють нас у повсякденні.

1.2. Потішне – посміхнімось разом!

1.3. Персоналії – сучасні українські письменники.

1.4. Факти – червоні дні календаря.

1.5. Репортаж – різноманітні репортажі про цікаві моменти, що нас оточують.

1.6. Мудрість народна – звичаї, традиції наших предків.

2. Творчість – розділ, що включає в себе такі категорії:

2.1. Есе – найсуперечливіший жанр.

2.2. Поезія – віршовані твори.

2.3. Проза – художні прозові твори.

2.4. Смішинки-веселинки – різноманітна гумористична творчість.

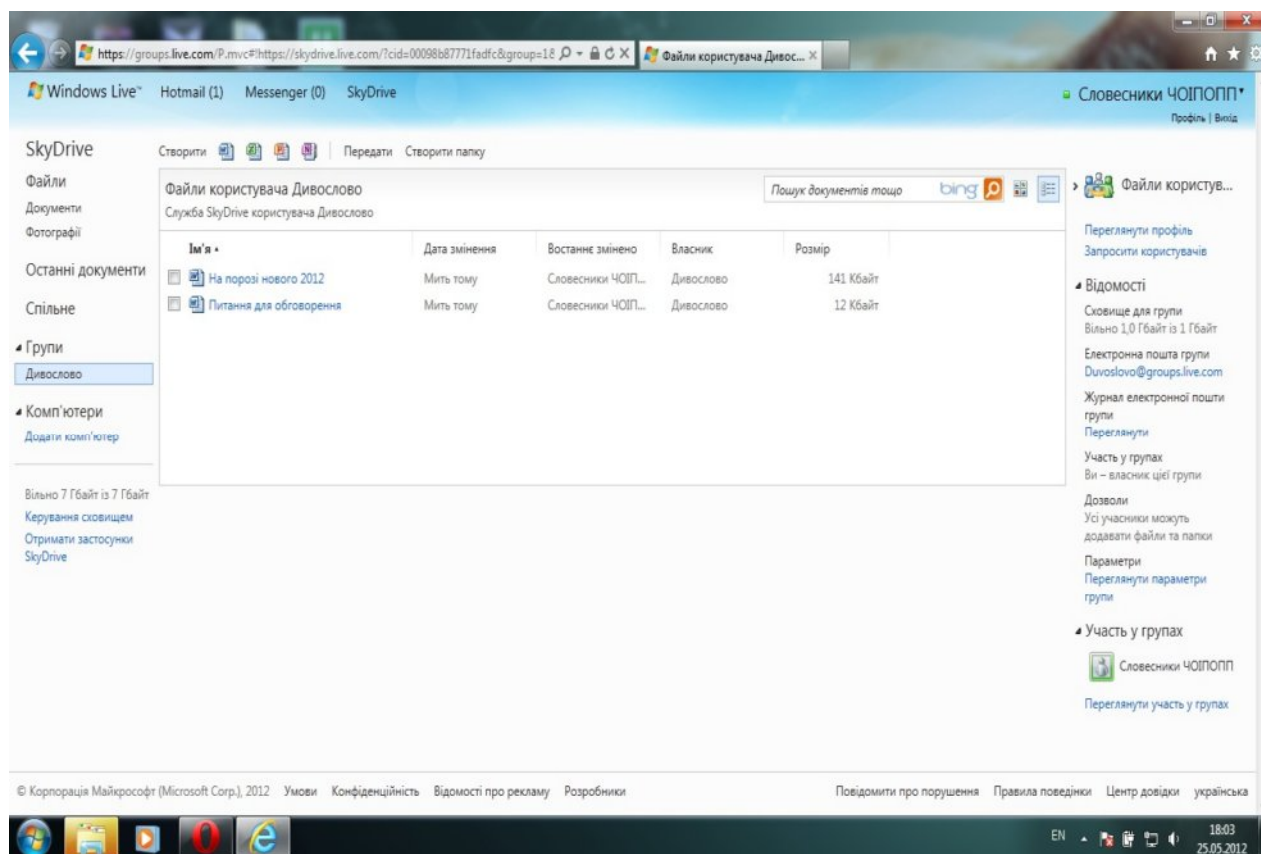
3. Роздуми – розділ, куди публікуються дописи у вигляді особистих роздумів, розмірковувань.

4. Поговоримо про ... –

5. Цитатник – випадкова цитата, афоризми.

Вітаємо відвідувачів спільноти і запрошуємо до спілкування:

Серед безкрайніх просторів Інтернету ти натрапив на місце,

де можна відпочити душею. Ти неквапливо читатимеш поезію та

прозу, розмірковуватимеш над сенсом філософських трактатів, або ж візьмеш участь у гарячих дискусіях – все на твоїй смак. У будь-якому разі маєш нагоду дізнатись багато нового, а також розкрити себе. Ласкаво просимо в родину!

У блоці «Мудрість народна» розміщено навчально-пізнавальну інформацію про величезний скарб, який складається з цінностей, надбаних багатьма поколіннями.

Зразок:

Дідух

За прадавніми традиціями предків, покровителем родоводу, богом усіх душ тих, хто відійшов від родини в зоряне царство (у Вирій) і хто єднає та здійснює зв'язок предків з нащадками є Дідух.

Найшляхетнішим із святочних Дідів був Дідух з обжинкового снопа. Він не тільки прикрашав оселю, а й уособлював пращурів давнього роду. Цей сніп з ритуалами, піснями і молитвами, освячений, з почеснями приносився з поля. У ньому частка бога Сонця, бога урожаю та багатства – це емблема урожаю. Тому й ставився він на покуті «у раю», святім місці, де сидить і сидітиме Бог багатства та врожаю з душами померлих, де стоятиме для них їжа – кутя та узвар.

Цей останній сніп пшениці, жита або вівса вважався священним і використовувався як обрядовий символ. Для людей Дідух, Дід – це Предок Роду, дідівський дух, дух поля, житній дух, справжній земний бог життя, дух Бога життя. Виготовляли його з найкращих житніх або пшеничних пучечків, кулів, верхівка вінка нагадувала конусоподібний сніп з безліччю колосся. Гілки, якими були зібрані докупи пучки, що зверху розгалужувались, обрамлялися кольоровими стрічками, паперовими чи засушеними квітами тощо. Готували Дідуха десь за тиждень до Різдва.

Традиційно в нашого народу був розвинений високий культ пращурів. У кожній родині поіменно знали і відповідно шанували до сьомого коліна всіх попередників. Вважалося, що душі (духи) предків постійно контактують з родиною, допомагають у господарській

діяльності, сприяють родючості нив, оберігають збіжжя від пожеж, градобою, стежать, щоб у родині був лад і спокій. Тому у давнину чотири рази на рік влаштовували сімейну «вечерю для дідів». Для неї готували спеціальні обрядові страви – колево (кутю), що вважалася їжею богів.

Вважалося, що протягом усіх свят, на яких присутній Дідух, біля нього мають оселятися духи померлих пращурів. Оскільки, за уявою даждьбожичів, на час народин Сонця, себто в Різдв'яні свята, духи пращурів з настанням сутінок оселяються в помешканнях, то на їхню честь і ставили Дідуха на покуті, підстеливши під нього сіно. Не випадково стояли поруч з ним узвар і кутя, тобто коливо, яке вважалося поминальною стравою, біля якої клали на ніч ложки та їство. Присутність Дідуха привносила в родину святочність, затишок і вродистість. Дідух – уособлення вічності Роду, покровитель Роду, своєрідний бог духів (душ) усіх, хто відійшов від родини. Оскільки вважалося, що душі Предків постійно підтримують зв'язок з родиною, через Дідуха здійснювався духовний зв'язок між предками і нащадками.

Якщо господарі дотримувались давніх традицій – поважали старших, берегли пам'ять свого родоводу, шанувалися між собою, передавали у спадок духовні обереги, – то духи предків, освячені поважним Дідухом, оберігали родину від злих і нечистих сил, стежили, щоб у родині постійно був лад і спокій, допомагали у господарській діяльності, сприяли родючості нив.

За давніми віруваннями, духи покійників, яких згадували й шанували в родині, справно доглядали посіви, відганяли від них злі і нечисті сили, відводили громи, пожежі. Найвищою шаною було приготування на свята Дідуха, охоронця роду і статків. Сніп-Дідух ставився на найпочеснішому місці – покуті і під час освячення дитини, й у дні весілля. Існує народне повір'я, що жниця, яка зав'язувала останній сніп жита, повинна була цього року народити дитину. Зав'язування снопа символізувало зав'язування пуповини. Дідух був уособленням вічності Роду.

За повір'ям пращури провідують лише ті сім'ї, в яких шанують їхню пам'ять.

Отож, коли вижата нива, духи вселяються в останній сніп або Рай і переселяються до господаря в клуню на зиму; решта духів переселяється в ліси, яри і доли, доки знову покличе їх бог – Сонце навесні й знову не пошле у день Нового року на ниви. А так як душі померлих вважаються святими, то мусіли перебувати у раю. Тому й сніп носить назву сніп-Рай»...

*(Бут В., Коваленко Г., Петров Г.
«ДІДУХ» в українській мітології.
– «Трійця». – К. – 2002. – 1 – 3.)*

Домовик

Домовик — образ, що походить, вірогідно, від культу предка і домашнього вогнища. Нездарма він живе за піччю або під порогом хати. Домовик невидимий, але іноді він показується маленьким дітям. Його перевозять у нову хату, щоб охороняв родину. Іноді Домовик душить сплячу людину, навалюючись на неї: тоді треба спитати «На добро чи на зло?» Якщо він теплий — на добро, якщо холодний — віщує хворобу. Залишившись у хаті, з якої вибралися господарі, Домовик починає шкодити новим господарям: стукає вночі, розкидає речі. Таке ж відбувається, якщо до хати випадково впустять чужого Домовика. Коли родина живе в злагоді зі своїм Домовиком, він навіть намагається допомагати по господарству. Іноді Домовик має Доманю (Домасю, Домаху, Домцю), що означає «пані, господиня дому». Вона іноді допомагає жінкам прясти. Домовики люблять домашніх тварин, особливо кішку й козу, але бояться сороки (за Г.Лозко).

Розділ «Творчість»

У категорії «Смішинки-веселинки» розміщено гуморески Олександра Вялкової.

Зразок:

НЛО

Тітка Пріська до Одарки
В гості ввечері прийшла.
І говорить їй: «Цікаву
Новину я принесла.
Чи ти чула, як учора
Серед ночі щось гуло?
Це в сусідки на городі
Приземлилось НЛО.
Не кажи мені, будь ласка,
Що цього не може бути,
Бо в сусідки баби Варки
Два прибульці вже живуть.
Люблять інопланетяни
Сир й вареники в сметані.
До смаку їм сало, й риба,
І домашня ковбаса,
Баба Варка для прибульців
Заколола порося.
А страшні які, ой Боже!
На людей зовсім не схожі,
Руки й ноги є, як треба,
Але видно: впали з неба.
Мабуть, вдарились щосили,
Бо і одяг погубили:
Пояс є, а без спідниці,
Навіть сором подивиться.
І, мов райдуга, чуби,
Коли вийшли за ворота –
Полякалися баби.
І так голосно кричали,
Розібрать не можна слів,
Бо гадали, що із пекл

*То чортяка прилетів.
Нас вони не розуміють,
Працювать зовсім не вміють,
За столом весь час сидять
І їдять, їдять, їдять».
А Одарка засміялась:
«Ти даремно так злякалась.
В нас прибульців не було.
То приїхали онуки до бабусі у село»!*

Розділ «Роздуми»

У цьому розділі опубліковано актуальний матеріал щодо проблеми світової кризи читання.

Зразок:

Вічні освітянські проблеми знову і знову змушують зупинитися, ще раз все обдумати, зважити. А думати і зважувати є що.

Взяти хоча б ЗНО. Щороку, працюючи в комісії, яка перевіряє завдання відкритого типу, не перестаємо і дивуватися, і засмучуватися, задавати собі одне і те ж запитання: «Чому не всі наші діти, провчившись 11 років, зокрема учасники ЗНО, можуть побудувати власне висловлення на задану тему, а це ж потенційні абітурієнти, тобто молоді люди, які прагнуть називатися елітою суспільства, до їхніх же послуг школа, маса підручників, посібників, довідників, Інтернет, учителі ж на уроках мови і літератури застосовують різноманітні сучасні технології, цікаві форми і методи навчання, затрачують при цьому масу зусиль, часу, здоров'я, а результат, м'яко кажучи, бажає бути кращим?!» Ще більше змусив задуматись такий випадок.

Саме в той час, коли перевіряли завдання відкритого типу випускників 2010 – 2011 навчального року, вступників до «вишів», знайшла лист моєї прабабусі до бабусі, написаний на чотирьох сторінках учнівського зошита в клітинку, датований 10 січня 1957 року(мені тоді було всього три роки). Радості не було меж. Ніби саме небо зробило мені подарунок! На щастя, я ще пам'ятаю прабабусю,

людину незвичайної доброти і такої ж незвичайно тяжкої долі, народжену приблизно 1894 року. Навряд чи ходила вона до школи, не знаю, хто навчив її грамоти. Дівчатка в ті часи вчилися шити і прясти та різним господарським премудростям, а науку книжну, хай навіть і початкову, опановували лише одиниці.

Так от власне про лист. Перечитувала знову і знову, дивуючись не лише душевності і теплоті, яка просто струмувала з кожного рядка, а й чіткості і ясності думок, логіці їх викладу на папері, ба, навіть грамотності, адже в основному розділові знаки поставлені правильно. Звідки це? – Одне ясно: не від науки книжної, бо, повторюю, ні часу, ні можливості навчатися у прабабусі не було. Мимоволі знову порівнюю умови її життя з умовами життя і навчання сучасних учнів – і не на користь останніх. Соромно перед пам'яттю прабабусі...

То хто ж винен – сім'я, школа, конкретний учитель, чи, може, суспільство в тому, що в наших дітей не сформувався культ знань, що вони поклоняються чому завгодно: грошам, наркотикам, тютюну, горілці, сексу і т.д.), а не книзі?

На сьогодні учні мають можливість не лише перевірити знання, вміння і навички, здобуті на уроках української мови і літератури та самостійно, а й розвинути творчий потенціал, беручи участь в олімпіаді та численних конкурсах. Більшість учасників досить непогано володіє програмовим матеріалом, але не більше.

На одному з конкурсів запропонували таке завдання: напишіть відгук на книгу сучасного автора, прочитану нещодавно (твір не має входити до шкільної програми). Одинадцятикласниця пише відгук на «Тореадори із Васюківки» Всеволода Нестайка... Для людей, далеких від шкільних справ, скажемо, що цей твір вивчається у 6 класі.

Добре те, що цікавий твір є в шкільній програмі і він запам'ятовується; погано, що діти мало читають, а якщо й читають, то одиниці. Звичайно, причини тут різні. Можливо, одна з них полягає в тому, що в деякого з дітей книга є уособленням шкільного навчання, а це викликає неприємні асоціації: тиск батьків, низькі оцінки, кпини однокласників, незадоволення вчителів і т.п. Або ж дитині в ранньому віці не читали вголос чи, тільки-но вона вивчила

літери, її кинули наодинці з книгою: а тепер читай сама, а дитина ще не може зрозуміти, про що в ній ідеться. Чи дорослі в сім'ї не читають (культу телевізора або комп'ютера) і дитина не має належного прикладу в родині. Буває, що батьки, бажаючи зробити дитину конкурентоспроможною, завантажують її музикою, іноземною мовою, танцями, спортом. Дитина звикає до метушні, а читання потребує тиші, спокою, самозаглиблення.

Крім того, нинішнє «телевізійно-комп'ютерне» покоління звикло до швидкого отримання інформації з нетекстових джерел.

Чим старшою стає дитина, тим менше вона читає:

- не звикла читати для душі;
- обмежується читанням лише програмових творів;
- доки буде установка «треба читати», дитина не скаже «хочу читати».

То як же ставляться до книги діти, які все ж читають?(думки учнів Першої міської гімназії, висловлені в газеті «Гімназист»)

Неродик Владислав: «Ведуть мене по життю мої друзі: Дік Сенд, Робінзон Крузо, Гулівер, Д'артаньян, Ассоль, Олівер Твіст, Шерлок Холмс, які вчать мене не вішати носа, бути оптимістом, не боятися труднощів, вірити в себе і любити людей. Мій життєвий девіз: «Не кажи «не вмію», а кажи «навчуся»! І це завдяки книзі в моєму житті!»

Коваленко Анастасія: «Читаючи книги, кожний двієчник стане відмінником. З допомогою книги зможете багато чого досягти в житті. Інтернет і телевізор ніколи не замінять книг, адже книга – вічне джерело знань».

Крестельова Марія: «Прочитати і зрозуміти книгу – означає, по-моєму, подорослішати».

Михайлик Наталія: «Книга – німий, але розумний порадник, і життя людини без неї не має суттєвого розвитку. Вона сприяє самоосвіті, і навіть відомі люди черпають інформацію саме з таких джерел, як книжкові записи».

То що ж дає людині читання?

На думку доктора філологічних наук Фелікса Штейнбука, «книжка потребує ставлення до неї суспільства як до однієї з найважливіших культурних та життєвих цінностей. Любов до читання - це можливість одержати задоволення від того, що уявно і добровільно потрапляєш до вигаданого світу. Це дуже потрібно для гри, для популярної зараз серед дітей та молоді комп'ютерної гри. Але характер задоволення дещо інший. Граючи в комп'ютерну гру, ані думати, ані навіть напружуватися, щоб щось уявити, немає потреби – необхідно лише бути вправним і спритним і т. ін.

Читаючи книгу, ти змушений уявляти світ, який змальовує автор, ще й думати, аби зрозуміти зміст цих картин. Та поки за тебе не взялися професійні вчителі або батьки, ти, принаймні, береш книгу сам, без примусу, - тоді в тебе є шанс не втратити інтерес і одержати бодай якесь задоволення. Пізніше, коли тебе змушують читати, а до того ж ще й нав'язують сенси, далекі від твоїх уявлень про ту чи ту книгу, цих шансів стає поступово все менше і менше. Якщо дорослі не друкують, не читають, не купують книжки, то змусити це робити дитину – неможливо. Уроки не повинні бути нудними»

Тут, певно, доречно дати кілька порад учителям-словесникам:

1. Головна мета, яку потрібно реалізувати в школі: щоб мова працювала на літературу, а література демонструвала кращі зразки мови.

2. Література – це людинознавство. Жоден із шкільних предметів не має такого великого виховного значення для дітей, як українська література.

3. Головна мета літературної освіти в загальноосвітній школі – це виховання не літературознавців, критиків чи перекладачів, а передовсім, поціновувачів Книжки, творчих читачів із самостійним критичним мисленням.

4. Читання – це дуже складна інтелектуальна праця, до якої треба готувати дітей, адже читач – вдумливий співрозмовник письменника.

5. Учні мають полюбити книжку, адже ніщо не може замінити невмируще Слово, яке пробуджує уяву, фантазію, почуття, прагнення до прекрасного.

6. Книжка та інформаційна електронна культура повинні доповнювати, підтримувати, а не виключати одна одну.

7. Поміж учителем та учнем у процесі вивчення літератури повинен стояти літературний твір (чи літературне явище), з приводу якого йде розмова на уроці і через який формується особистість учня.

8. Літературу не можна перетворювати на ілюстративний додатковий матеріал для розмов учителя.

9. Не варто підміняти процес вивчення літератури моралізаторством.

10. Уникати примітивних рефлексій з приводу літератури (наприклад, дописати чи переписати на власний розсуд літературний твір, виступити від імені письменника, вчинити «суд» над героями твору.

Насторожує те, що і вчителі в основному лише читають або перечитують ті твори, які потрібно знати ідучи на урок. Яюсь, готуючись до секційного заняття, яке проходило в межах серпневої конференції, в анкету для вчителів ввели таке запитання: Назвіть відомих вам сучасних популярних авторів та їхні твори. Отримали... аж 3 анкети. Отже, «для душі» майже не читають і вчителі. Чому?

Як уже було сказано вище, книга потребує часу, тиші, спокою, самозаглиблення, а зосередитися вчителеві дуже важко. Беручи в руки книгу, він думає: «А що я ще не встиг зробити?» Небажання читати викликає ще й нерозуміння «сучасної літератури», а особливо – великий потік змінної інформації, який надзвичайно втомлює. Але ж вчителем школа стоїть! Чи будуть читати вихованці, якщо наставник не подає їм прикладу? Навряд чи. Та все ж більшості педагогів нашої області не байдуже, якого рівня інтелект буде у підростаючого покоління. До них належить Наталія Василівна Ішук, учитель української мови і літератури Тетерівської ЗОШ I – III ступенів Жашківської районної ради. На її думку, щоб мислити творчо, учні потребують цікавої теми. Наприклад, писати листа

героєві, взяти інтерв'ю в автора твору, придумати кадри до фільму. Цікаво ж? Проте зауважує, що ці завдання четвертого рівня складності, з якими учні часто не справляються або навіть і не беруться їх виконувати. Чому? Адже ж це розвиває творчу уяву? Причини вбачаються у бідності мовленнєвого словника учнів, нездатності використання засобів мови в будь-якій життєвій ситуації.

Від себе додамо, що бідність мови – від нечитання.

Пригадується ситуація. По завершенні обласного етапу одного з конкурсів запитуємо старшокласників, чи важкими були завдання. Діти відповіли, що так. Подумалося: «Пожалів вовк кобилу-залишив хвіст та гриву. Самі давали завдання, самі й жаліємо?». А потім: «Чому на думку спало прислів'я?

У нас, людей старшого і середнього віку, в дитинстві і юності було сприятливе мовне середовище: прислів'я і приказки звучали щодня, ними пересипали свою мову батьки, дідусі і бабусі. І як це було гарно!

Не забудеться вислів дев'яносторічної бабусі Софії, коли ми, її внуки і правнуки, як завжди, захоплені виром міського життя, забігли на хвилинку, щоб провідати стареньку, а вона на прощання сумно сказала: «Всі біжіть, а ти оставайся, як лавка без краму!»

Нашим сучасним дітям, навіть не байдужим до мовних проблем, чомусь важко підібрати прислів'я на задану тему або хоча б знайти їх у тексті. Вони завчають їх, як правила, і, як правила, забувають... А все тому, що в побуті ці мовні перли майже не звучать, а книжок діти не читають або читають мало.

То що ж робити? Як заохотити дітей до читання?

Знову в пригоді стає досвід мудрих учителів.

Поплавська Таміла Леонідівна понад тридцять років працює учителем української мови і літератури у Текучанській школі, що на Уманщині. Завдяки її ентузіазму всі ці роки діє літературний гурток «Калинка». Цей гурток є центром, навколо якого базуються всі інші форми позакласної роботи з української мови та фольклору. Особливо цікавить дітей така форма роботи, як листування з літературними музеями України, письменниками та їхніми рідними.

Гарними спогадами про батька поділилася донька Олексія Коломійця Оксана Коломієць. Дітям найбільше сподобалася п'єса «Фараони». Вони розучили уривки з цього твору і виступили на новорічному ранку. Надсилав свої книги Олесь Терентійович Гончар, а зараз гуртківці листуються з музеєм О. Гончара, що в селі Суха на Полтавщині. Музей надсилає дітям цікаві матеріали, а вони беруть участь у конкурсі під назвою «Зелені свята Гончарового дитинства», які щорічно проводить музей. Листування продовжується із такими музеями: «Слово о полку Ігоревім»; музеями корифеїв українського театру: М. Заньковецької, І.К.Карпенка-Карого, Марка Кропивницького, М.Старицького; літературно-меморіальним музеєм Г.С. Сковороди; музеями І.П.Котляревського, Панаса Мирного, В.Короленка, Катерини Білокур, Остапа Вишні, Степана Олійника, Архипа Тесленка, Василя Стефаника, Михайла Коцюбинського, Павла Тичини, Василя Симоненка, Пантелеймона Куліша, Бориса Антоненка-Давидовича, Максима Рильського, Марка Вовчка, Івана Франка, Антона Чехова, Миколи Гоголя, Дмитра Білоуса, Кузьми Гриба та ін.

Члени гуртка займаються широким колом питань. Гурток «Калинка» своїми різноманітними заходами розвиває інтерес до художньої літератури, до книги, формує навички працювати з ними, звертатись до них за довідками. Після занять гуртка діти стали активніше відвідувати шкільну бібліотеку, більше читати художні твори, чого і потрібно було досягти.

Проте, як би не старалася школа привити вихованцям любов книги, їй самотужки з цим нелегким завданням справитися буде нелегко, а то й неможливо в повній мірі.

Пропонуємо «рецепт» із методичної скарбнички Романа Віталійовича Лютого, талановитого вчителя української мови і літератури Білозірської ЗОШ I – III ступенів Черкаської районної ради Черкаського району, батька 10-річного сина.

Я не рив метро під свинарником, але багато читав під кривою грушею...

Коли ж наші діти будуть читати?

Для родини

1. Читання проростає в долонях сім'ї. Читати мають всі – від дитини до дідуса й бабусі.

2. Батьки повинні цікавитися програмним матеріалом, щоб обговорювати з дітьми тексти, адже програмний матеріал значною мірою оновлений.

3. Досвідчений Миколай покладе під подушку не «китайську» шкідливу іграшку, а цікаву книжку.

Для вчителів

1. Готуючись до уроку, з'ясовуйте, чи може запропонований матеріал оптимістично налаштувати учня, спонукати його до творчого мислення.

Робота на уроках літератури направлена на те, щоб викликати в дітей інтерес до літератури як до мистецтва слова. Вчитель-словесник має збагатити урок різноманітними формами і видами робіт. У школярів сприйняття художнього твору формується на основі уяви, емоційного стану. Відповідно і робота має проводитися в емоційній атмосфері з використанням найрізноманітніших *творчих завдань*.

2. Влаштовуйте зустрічі-самопредставлення із письменниками рідного краю.

3. Власним прикладом показуйте, що вдумливе читання виховує справжню освічену людину.

4. Учитель має встигати читати на перервах, після уроків... – це позитивний приклад.

Для дітей

1. Старшокласники, створюйте презентативні відеофільми-відгуки на прочитаний твір, рекламуюте їх з метою зацікавлення художнім словом учнів менших класів чи ровесників.

Лариса Василівна Шабаліна, учитель української мови і літератури Ладжинської ЗОШ І – III ступенів Уманської районної ради, пропонує свої цікаві підходи до вирішення проблеми «Як пробудити інтерес до читання».

1. Життєві пріоритети.

Восьмирічна Світланка уже не перший рік ходила до першого класу. Читати вперто не хотіла. Хоча і могла. На уроці нудьгувала, а на перерві бігла до куточка з іграшками. Ще одна в її житті перша вчителька здавалася чимось тимчасовим і віддаленим від справжніх інтересів дівчинки.

Ось і закінчились уроки. Вчителька схилилась над зошитами – переглядає прописи. Довкола ясноокі шестирічки, а серед них – Оля, найактивніша з «чомучок». Її знову щось цікавить. Дев'ятнадцятирічна наставниця, щоб хоч трохи відпочити, порадила дівчинці уявити себе вчителькою і почитати «Букваря» зі Світланкою. Провела стомленим і безнадійним поглядом крихітну Олечку до ігрового куточка. А далі – стала мимовільним свідком несподіваної розмови.

- Світланко, давай почитаємо!

- Не буду, звично відрубала та.

Оля замислилась і мрійливо мовила:

- Ти така велика, а виростеш ще більше...

- Виросту, – не заперечила Світлана.

- І будеш красивою, як твоя лялька, і зустрінеш гарного хлопця...

- Зустріну.

- А він піде в армію і напише тобі листа.

- Напише, – замислилась Світланка.

- А читати ти не вмієш. Тому листи читатиме твоя мама.

Світланка ошелешено подивилась в очі вдвічі нижчій Олечці і мовчки розгорнула «Букваря». Наступного року Світланка пішла вже до другого класу.

Маленькій дитині вдалося знайти для однокласниці такі слова, які змогли зробити читання життєво необхідною справою. І ще один приклад.

Всі ми добре пам'ятаємо 2008 рік – рік запровадження ЗНО на всій території держави. Знання української мови і літератури автоматично набули неабиякої ваги. Пам'ятаю той стан тривоги і

неспокою, що охопив мій 11-А і мене разом з учнями. Почалися щоденні додаткові заняття. Всі програмові твори з літератури старанно перечитувались і переказувались. Зверталась увага на кожен епізод, кожен образ, кожен епітет і кожен риму. В результаті – переважна більшість підтвердила свої шкільні знання, а дехто показав навіть вищий результат, ніж на шкільних контрольних.

На жаль, випускники наступних років та їхні батьки заспокоєні «успіхом – 2008», уже не квапилися зайвий раз брати книжку до рук. Такі й результати. Читання знову стало улюбленою справою одиниць. А педагоги, заклопотані вивченням інновацій, знову, за браком часу, втратили можливість приділяти максимальну увагу кожній дитині. Життєві пріоритети, на жаль, річ непостійна.

1. Наочний приклад

Вкотре переконаюся в прописній істині «Чим людина талановитіша, тим вона простіша». І ніхто не може так проникливо прочитати власні твори, як сам автор. Нашій школі пощастило: щороку хтось із майстрів красного письменства приїздить до Ладизинки.

Нещодавно зі старшокласниками знову зустрілися майстри пера: Валентина Коваленко, Анатолій Горбівненко та Іван Дубінін. Діти – в захваті. Того ж дня заквапилися до бібліотеки, адже гості приїхали не з порожніми руками. А хтось і власну домашню бібліотеку поповнив новинкою. А дівчаткам так запали в душу рядочки Валентини Коваленко про «синю тишу», де «пахне місяць скибкою дині», про «летолист», «біжучий біг», що конче захотіли відшукати лірику поетеси і переписати її для себе.

Уманщина – багатий на таланти край. До наших дітей на лінійки, заняття гуртків «Літературне кафе» (керівник Сісецька Любов Григорівна), «Дивослово» (керівник Шабаліна Світлана Олексіївна) приїзять письменники Уманщини, а ще колишні випускники школи, які нині працюють на літературній ниві.

Село – це велика родина, де всі одне одного знають. Нашим дітям цікаво знайомитися з архівом Нестерука Віталія Івановича, простого трударя, який писав щирі вірші і отримував листи від Миколи Негоди

та Василя Симоненка. З особливою гордістю ми читаємо і бережемо книги, створені випускниками рідної школи. «Это память моя, это вера моя!» генерала-лейтенанта Івана Пилиповича Мельника, випускника школи 1990 року, який став лауреатом форуму «Общественное признание», яскраві фотонариси Віри Анатоліївни Копотун про «Софіївку», іскрометний гумор і лірику журналіста і письменника Віктора Мельника, який пише уже другий десяток відомих на всю Україну книг.

Приємно, що імена колишніх учнів нашої школи занесено до літературних антологій: у першій в історії Черкащини антології гумористично-сатиричних творів «Перепустка в безсмертя» читаємо про Віктора Мельника, в довіднику-антології «Письменники Уманщини» – про Ларису Шабаліну, автора збірки віршів «Пробудження».

Сучасна педагогіка нашої держави виросла з народної педагогіки», де головним методом виховання був власний приклад. Тому і нині не втратило актуальності залучення школярів до читання за допомогою живого слова як професійного літератора, так і звичайного аматора красного письменства.

3. Світ наших захоплень.

Зустрічі з письменниками – це цікаво. Але учень може подумати: «Я ж не збираюся видавати власних книг. Мене більше цікавить музика, інформатика. спорт... Навіщо мені потрібне те читання?»

Здавалося б – і дійсно непотрібне. Але життя переконує в іншому. Великі художники, великі поети у всі часи черпали своє натхнення з книг. Комп'ютерний геній Біл Гейц, статок якого сягає 58 мільйонів доларів, має звичку – щоденно прочитати 2 книги. Про це учні нашої школи дізналися з фільму під час традиційного тижня інформатики нещодавно. Висновок напрашується сам: хочеш стати заможним – почни з грамотності, начитаності.

Інтегровані уроки з різних предметів, де використовується уривок із літературного твору, навіть афоризм, як епіграф, не просто ефективніші – вони цікавіші.

На уроках літератури доцільно також використовувати синтез різних видів мистецтв і науки.

Від школи перейдемо до сім'ї. Пам'ятаю випадок зі свого дитинства. Мій батько, Василь Григорович Шабалін, учитель фізики, спостерігаючи за тим, як я, мала, мучуся над поезією Лесі Українки, порадив: «А ти заспівай цей текст». Я співала, пританцьовувала, і важкий вірш успішно завчився. Це згодом дізналася, що Леся і сама дуже любила музику. І це – ключик до вивчення її творів.

А ще – батько приносив додому цікаві науково-фантастичні книги, де траплялися незнайомі наукові терміни або старовинні задачі. І я, і мої друзі тоді гортали енциклопедії, списували цілі учнівські зошити дрібненькими низочками формул. І дуже дивувалися: чого в шкільних підручниках з біології, фізики, математики так мало потрібної нам інформації. Успішність із базових предметів у нас покращувалась. А все ж починалося з цікавих пригод у книгах і уважного ставлення старших до нас.

Роль батьків у прищеплюванні любові до читання важко переоцінити. Добре, коли всі члени родини мають спільне захоплення. Ось родина Зубрицьких: мати – Галина Михайлівна – учителька інформатики. Колись, у дитинстві, відвідувала наш гурток «Дивослів» і писала свої перші римовані рядочки. Її донечки – Даринка та Рузана-Марія – теж літературно обдаровані діти. Дідусь дівчаток (з батькового боку) також пише вірші. Сестри Зубрицькі зростають в атмосфері поваги до рідного слова. Вони не тільки друкуються у пресі, а й перемагають у багатьох літературних конкурсах. Найвагоміші з творчих здобутків – перемоги у конкурсах «Тарасовими шляхами» (обласний) та «Диво калинове» ім. Д.Білоуса (всеукраїнський).

Батьки одинадцятикласниці Яни Курзали Світлана Прокопівна та Сергій Леонідович теж підтримують захоплення своєї доньки. Дівчинка склала власний план самовдосконалення «Сходинок зростання» і дотримується його. Спочатку багато читала, потім – писала вірші і друкувалась у періодиці. Нині – власний кореспондент всеукраїнської дитячої газети «Новачок» (з 2007р.). Має дуже багато

відзнак від періодичних видань книг з автографами авторів. Нещодавно дівчинка стала переможницею обласного конкурсу «Її книжки – добра насіння», присвяченого творчості черкаської письменниці Майї Фролової, намалювавши найкращу ілюстрацію до твору «Над Тавдой-рекою».

Обдаровані юні літератори Уманщини повною мірою відчують підтримку вдома, у школі мають мудрих наставників, можуть відвідувати Районний юнацький дискусійний клуб «Сапфір» (керівник Тодчук Ольга Василівна), читати свої вірші на районному конкурсі «Обдарованість року», зустрічатися під час творчих майстерень із письменниками на щорічній «Поетичній осені». Перелік заходів, де юний аматор може виявити себе, можна продовжувати і продовжувати.

Це вже не просто сприйняття і засвоєння результатів праці інших. Це власна праця під враженням від прочитаного раніше.

Добре слово хочеться сказати про нині покійного великого вчителя

Степана Онисимовича Павленка. Пам'ять про нього живе і буде вічно жити не лише у мудрих книгах, які він залишив у спадок майбутнім поколінням, а й у серцях учнів, яких навчав не тільки мови і літератури, а й виховував мислячими, розумними, правдивими, патріотично налаштованими людьми.

Маємо кілька зошитів для творчих робіт з української літератури його вихованців. Хай пробачить нас Віталік С., колишній учень 8-б класу, тепер уже дорослий чоловік, що без дозволу наважились друкувати його твори. Бо інакше як можна показати роботу майстра, який досягнув таких результатів у своїй роботі?

Усі, хто навчався або навчається в школі, добре знають «Слово о полку Ігоревім», знають ставлення до нього критиків: воно однозначно позитивне. А ось Віталік має з цього приводу свою думку, мислить суто по-чоловічому, і цю думку просто не можна не поважати.

ПРО ІГОРІВ ПОХІД – СЕРДИТО

І треба ж було тому Ігореві йти на тих половців? Мало йому було, що на його землю повно ворогів зуб точило? Потрібно йому було витратити сили на нікому не потрібну війну? Треба було йому вбивати тих половців та втрачати своїх людей? Та навіть сонце опиралося йому. – Але ні, він уперся на своєму – і все.

Ігор вважав своїх ворогів кровожерливими і загребущими, а сам яким був? Перемігши половців у першій битві, він пішов їх грабувати та забирати їхніх дівчат в полон. І це називається шляхетний руський князь? Хоч би вже не ганьбив руський народ, який пишався своєю великодушністю. Він повів себе як справжній загарбник. А з якою великою метою вирушало Ігореве військо! Оце так мета: повбивати половців, пограбувати їх та позабирати молодих дівчат у полон.

А подумав Ігор, на кого він залишає свою жінку? Звичайно, ні. Заради слави він готовий був пожертвувати чим завгодно. Він навіть не подумав, що за час відсутності його війська на Київську Русь могли напасти інші вороги і захопити її. Ото була б радість: переміг половців і втратив рідну землю.

Але половці мужньо захищали своє майно, домівки, так, як і населення

Київської Русі захищало б своє. Тому Ігоревому війську не вдалося перемогти, а сам Ігор потрапив у полон.

За Ігорем та Ігоревим військом вже побивалась уся Русь, аж раптом він з'явився. Виявляється, він з ганьбою утік з полону. Зраділа Руська земля, - от велика радість: повернувся Ігор. А скільки ж він занастив славних вояків через свій нікчемний похід! Скільки сотень смертей лежало на його душі! Як він зганьбив Русь цим невдалим походом!

На Ігореву честь справляли великі бенкети, витрачали багато грошей, а за воїнів, які полягли на полі битви, мабуть, ніхто і не подумав. Краще б оплакували сотні смертей, аніж святкувати повернення Ігоря.

Я не розумію, як такий невдалий похід міг принести Ігореві таку велику славу. Навіщо було про це ще й твір писати? Хай би зам'ялась якось ця подія та й усе. Ні, автор зробив з цього великий подвиг. Що ж це за подвиг? Пішов той Ігор, потрапив у полон і втік. Великий подвиг! Так що похід Ігоря на половців не така вже й велика подія, просто його штучно зробили подвигом...

А ось інший твір.

ЛИСТ ДО ШЕВЧЕНКОВОЇ КАТЕРИНИ

Вітаю тебе, Катерино!

Але з чим тебе вітати? Знівечила ти сама собі життя, Навіщо було зустрічатися із тим клятим москалем? Невже не можна було прислухатися до порад людей? Звичайно, серце часто бере верх над розумом. Я розумію. Але невже не можна було кохати і разом з тим мати розум? Навіщо було зразу віддаватися коханому? Невже не можна було хоч би перевірити його, сказати, що не будеш з ним зустрічатися до заручин? Якщо це типовий москаль, то він би відразу тебе покинув, але якщо він справді тебе кохав, то призначив би дату заручин, прийшов би із сватами. А ти послухалася свого сп'янілого від кохання серця, яке на той час не в змозі було слухати розуму.

Звичайно, у цьому відношенні ти вчинила неправильно, і батьки це розуміли. Вони тебе вигнали, вважаючи, що вчинили правильно. Але їхня вина така ж сама, як і твоя. Якби вони хотіли вберегти тебе, то не відпускали б на цілу ніч до Івана. Звичайно, вони тебе просили не йти, але не більше. Їм потрібно було закрити тебе в хаті силою і нікуди не відпускати. Якби вони так зробили, ти зараз би не мерзла під тином, а сиділа б у теплій хаті. Ти ще довго б сердилася на них, але все це минулося б. Зараз вони, можливо, кажуть, ніби не знали, що таке станеться. Це неправда. Батьки не могли цього не знати. Мені здається, вони так само винні, як і ти.

Не хочу тобі писати про сумне. Але про що ж писати? В твоєму житті, напевно, веселого тільки й було, що дитинство. Після вигнання твоє життя складалося з одних страждань. Кожен

новий день був мукою. Ти жила тільки заради дитини. Ополонка, напевно, була для тебе єдиним виходом. Вона була для тебе і порятунком, і покаранням.

Ну що ж, буду закінчувати. Не знаю, чи полегшає тобі від цього листа, але все ж надсилаю його тобі крізь віки, не надіючись на зустріч. Прощавай!

СВІТ МОЇХ ЗАХОПЛЕНЬ

Зараз у мене мало захоплень, раніше було трохи більше. Раніше я захоплювався літературою, колекціонував різні речі, захоплювався гранням на трубі. А зараз усі ці захоплення минули. Трубу я кинув. Книжок у руки не брав уже два роки, колекціонування набридло. Але на все це є пояснення: на трубі я взагалі не вмів грати, в мене були одні «трійки» та «четвірки». Не читаю, бо перечитав усі свої нормальні книжки, а в бібліотеці таких, які мені подобаються, немає. А колекціонувати покинув, бо зрозумів, що повної колекції ніколи не назбираю.

Як я вже казав, у мене зараз мало захоплень. Одне з них – фотографувати. Я люблю фотографувати, відвідую фотогурток. Хочу купити собі фотоапарат, щоб займатися цим серйозно. Раніше я не знав, що це так цікаво. тепер я знаю про це багато і хочу стати професійним фотографом. Спочатку весь процес від зарядження плівки до отримання фотографії мені здавався дуже складним і довгим, але слід кілька разів цей процес проробити, і все виявляється зовсім не таким складним, як здавалося. Це не тільки дуже просто, а й неймовірно цікаво. Спочатку треба наловчитись заряджати плівку в темноті, потім вставити у фотоапарат. Тепер можна фотографувати все, що хочеш, як хочеш і коли хочеш. Коли вкладаєш у фотографування душу, то навіть фотографії виходять якісь живі, усміхнені, на них приємно дивитися.

Це захоплення не приносить нікому шкоди, воно приносить тільки користь і радість. Всі моменти, зафіксовані на плівці, перетворюються на картинки, які час від часу хочеться

переглянути, згадати минуле, згадати друзів, часом порадити, часом пожуритися...

Хоча я ще не фотограф, я тільки вчусь, але певен, що в майбутньому це захоплення стане мені в пригоді.

Не ставимо за мету коментувати написане, та все ж власні міркування висловимо. Перш за все, можна по-доброму позаздрити учневі, що в нього був такий учитель: знаючий, мудрий, тактовний, який не «б'є» оцінкою, а зрозуміє, порадить, якому можна щиро, відверто, не остерігаючись висловити свої думки; і вчителю, адже такий рівень мислення треба було розвивати, а дитячу довіру – заслужити.

Чому обрали твори лише одного учня? Скажемо, що твори інших дітей не гірші: грамотні, глибокі, розумні, щирі. Просто за одним твором судити про рівень навченості учня важко, тому навели кілька прикладів.

Напевне, у скептично налаштованого читача виникне думка: нереально в сучасних умовах зацікавити дітей предметом та ще й навчити так писати твори; це, певно, літературно обдарована дитина. Тому вважаємо за потрібне «прокоментувати» методичні знахідки Вчителя.

По-перше, сам Степан Онисимович – творча людина. По-друге, він завжди пропонував нестандартні теми для творчих робіт. Покажемо на прикладі

8 класу: Твір-виклик « Не хочу в оповідання «Дорогою ціною»!

Твір-роздум «Якби мені довелося вибирати між Мавкою і Килиною»;

Твір-роздум «Для чого людині поезія?»;

Твір-роздум «Я + школа»;

Твір-роздум «Про Ігорів похід – сердито»;

Ліричний етюд «Коли дивлюся в очі осені...»;

Твір «Світ моїх захоплень»;

«Наталка в п'єсі Котляревського і в нинішньому житті»;

«Лист до Шевченкової Катерини»

Твір роздум «Ганна: гріх і покута (за поемою Т. Шевченка «Наймичка»);

Твір-роздум «Хто мені ближчий; Петро Шрам чи Кирило Тур?»

На жаль, на уроках Степана Онисимовича побувати не довелося, а от учнівські зошити – перед очима, і з їхньою допомогою можна прослідкувати систему роботи вчителя.

Візьмемо для прикладу твір-виклик «Не хочу в оповідання «Дорогою ціною»! того ж Віталіка С.

Не хочу в оповідання «Дорогою ціною»! А чого я там не бачив? Селян, які тягнуть своє ярмо? Панів, які знущаються над ними? Жорстоких побоїв втікачів? Плачу селян? Так, справді, я цього не бачив, але й бачити не хочу. Все-таки тут як-не-як краще. Бо як би я не жив, але я – вільний! А в цьому оповіданні хто вільний? Тільки деякі селяни, які зуміли втекти з неволі, жорстокі пани та ще турки.

І Остап був теж невільний. Хоч він і здобув собі свободу, але якою ціною вона йому дісталась! Скільки він перетерпів! Яких тільки мук не зазнав! Мордування паном, поранення в груди, перебування в тюрмі, жорстокі побої по поверненню додому...(і тут, на берегах, червоною пастою учительське: Додому? А це як?)

Через свою любов до волі він втратив іншу любов – Соломію. Я навіть не знаю, що він більше любив: волю чи Соломію? Але він все-таки зніс усі випробування і здобув омріяну волю. Яку він, напевно, відчув радість. коли вирвався на свободу! Якщо я й хочу бути Остапом, то тільки в цю мить, щоб теж відчути таку радість, як він. (На берегах учительське: В яку ж це таку мить Остап відчув радість?).

А от ким би я точно хотів бути в цьому творі, то це вітром. Погуляти по Україні, подивитись на життя людей, полюбуватись чарівною, на той час ще майже не займаною природою, безмежними степами. А ще хотів би побачити плавні, бо я їх ніколи досі не бачив. Оце те чисте і світле, що є в оповіданні. (Учительське: ...А я все-таки хотів би стати в оповіданні Дунаєм. І врятував би Соломію).

Якби ж можна було в ньому щось змінити, то я, мабуть, зробив би так, щоб Остапа не було в хатині циган, коли прийшли жандарми.

Тоді б і Соломія зосталась живою, і Остап не зазнав би стільки страждань. І, взагалі, вони, як кажеється в казці, жили б довго і щасливо, а головне – були б вільними. Нічого іншого я б не змінював, тому що якби Остапа не поранило, воля б не була для нього такою солодкою. (Учительське: *Не було в Остапа волі солодкої... І в кінці твору: Поруч з глибокими міркуваннями у тебе чомусь і мілини. Але ж чому так?*)

Після оцінювання твору-роздуму «Якби мені довелося вибирати між Мавкою і Килиною» учительське: *«Так, в історії з Лукашем ти вже нічого не зможеш змінити. Але мусиш її пам'ятати, щоб не наламати дров у своєму житті!»* Або: *«Міркування щирі, живі є в роботі, але ж яка вона коротка!..»* (Твір «Для чого людині поезія?»). *«У роботі відчутний настрій, є цікаві творчі знахідки, вона послідовна, логічна. І все ж: чи можна сприймати осінь тільки зі знаком «мінус»? Чи справедливо це?»* (Твір «Коли дивлюся в очі осені...»). Чи: *«Ти надто вже великий обсяг матеріалу захотіла втиснути в ці дві-три сторінки. Але це, певне, й досвідченому майстрові було б не у всьому під силу.*

Ти ж могла б написати про...себе: наскільки твоє серце розхристане? І наскільки воно українське?» (Поради Світлані Б., учениці 10 класу: твір з епіграфом...українське розхристане серце... В.Сосюра).

Тепер охоче звертаємося до досвіду роботи учителя-методиста української мови і літератури вищої категорії Золотоніської спеціалізованої школи інформаційних технологій №2 Золотоніської міської ради Любові Іванівни Денисюк із проблеми «Формування читацьких інтересів сучасних учнів в умовах інформаційно-комунікаційної експансії».

Наводимо думки Любові Іванівни: «Поколінню 21 століття судилося жити в інформаційно насиченому світі, який постійно зазнає динамічних змін, тому сучасній дитині необхідно мати, крім необхідних знань, ще й достатній рівень життєвої компетентності, – щоб не лише адаптуватися у цей світ, але й повноцінно реалізуватися в ньому. Для цього необхідні не лише глибокі професійні та загальні

знання, але й широкий світогляд, розвинутий інтелект, комунікативні здібності.

Варто згадати мудрі настанови класика педагогіки О.Сухомлинського, який пов'язував рівень компетентності дитини із рівнем його начитаності: «Читання – це віконце, через яке діти бачать і пізнають світ і самих себе. Вікно відкривається перед дитиною лише тоді, коли поряд із читанням, одночасно з ним і навіть раніше, ніж вперше розкрита книжка, починається копітка робота над словом, яка повинна охоплювати всі сфери активної діяльності, духовного життя дітей – працю, гру, спілкування з природою, музику, творчість». Як бачимо, формування нового образу мовної освіти тісно пов'язане з проблемою розвитку читацьких інтересів школярів, що має міжпредметний характер. Підтримка читання – це стратегічно важливий елемент культури, інструмент підвищення інтелектуального потенціалу нації, творчого розвитку особистостей та соціальної активності українського суспільства.

Здавалося б, потреба суспільства у високоосвічених людях мала б сприяти зростанню читацької культури та підвищення рівня читацького інтересу, однак, на превеликий жаль, спостерігається протилежне: увесь світ опинився у кризі читання. Причин для цього може бути безліч, однак найбільшою з-поміж них є інформатизація, комп'ютеризація усіх життєвих сфер. Натомість книга у підсвідомості нашого суспільства оцінюється з напруженням волі, емоцій – тобто з роботою.

Сучасний учень вважає читання непрестижним, нудним, зайвим, віддаючи перевагу екранним засобам здобуття інформації.

Ця проблема стала предметом вивчення соціологів, психологів та педагогів.

За визначенням науковців, читацький інтерес – це ціннісна орієнтація, спрямованість конкретної особистості на освоєння вербальної мови як певного виду розумової діяльності.

Читацька культура неодмінно пов'язана з приємними і неприємними почуттями, позитивними і негативними реакціями індивіда, з поведінкою підтримки або несприйняття...

Проблема читацької компетентності завжди була предметом уваги педагогів, оскільки саме школа (перший учитель, учитель-словесник, класний керівник) має забезпечити духовний розвиток і саморозвиток особистості. Пропаганда читання, виховання інформаційно-бібліографічної та читацької культури, формування вміння користуватися бібліотекою, її послугами, книгою, довідковим апаратом, розвиток пізнавальних інтересів – пріоритетні напрямки спільної діяльності педагогів, бібліотекарів, батьків.

Проблема розвитку читацької компетенції особистості в процесі вивчення літератури має глибокі традиції в історії методики. Так, із 19 – початку 20 століття прогресивні педагоги Ф. Буслаєв, В. Водовозов, О. Острогорський, В. Стоюнін, І. Огієнко та інші запропонували своє бачення шляхів розвитку читацької діяльності школярів.

На найкращих традиціях розвитку наукової думки розглядали зазначену проблему відомі методисти В. Голубєв, Г. Гуковський, М. Рибникова. Вони вважали вдумливе читання тексту твору, єдність емоційного сприйняття та глибокого критичного аналізу запорукою успішної літературної освіти.

Не втратила актуальності проблема формування читацьких інтересів і в 20 столітті: достатньо звернутися до праць Н. Волошиної, І. Збарського, Л. Мірошніченко. Для педагогів питання читацької культури є особливо актуальним, оскільки читацький інтерес є засобом активізації пізнання учнів.

Мета посібника – порушити актуальну проблему зниження читацької культури молоді та запропонувати ефективні шляхи та технології для розвитку її у процесі викладання шкільного курсу української мови та літератури.

Розділи посібника побудовані таким чином, щоб виокремити три основні шляхи подолання читацької байдужості – прагматичний, комунікативний та естетичний.

Посібник містить технології, методи та прийоми педагогічної техніки, спрямовані на збагачення читацького досвіду учнів, лінгводидактичні прийоми, покликані формувати в учнів стійкі

читацькі інтереси, а також методичний інструментарій для реалізації трьох основних аспектів впливу художньої літератури на дитину – освітньо-змістового, практичного та ціннісно-орієнтаційного, творчого».

Для того, щоб читач мав повніше уявлення про наповнення посібника, подаємо його зміст.

1. Формування читацьких інтересів сучасних учнів в умовах інформаційно-комунікаційної експансії.

2. Читацькі уміння і навички.

3. Основні методологічні положення про читацький інтерес дитини.

4. Реалізація освітньо-змістового аспекту читацької культури засобами тестування.

5. Практичний аспект читацької культури та його реалізація у роботі учителя-словесника.

6. Елементи риторики на уроках української мови та літератури як запорука успішної реалізації практичного аспекту читацької культури учнів.

7. Творчий аспект читацької культури.

8. Науково-дослідницька робота як засіб формування читацької культури старшокласників.

9. Забезпечення мультимедійного супроводу сучасного уроку української літератури як засіб формування читацьких інтересів.

Звичайно, проблема зниження читацького інтересу потребує і ще потребуватиме уваги всього суспільства. І самими роздумами її не вирішити. Тож запрошуємо небайдужих ділитися власним досвідом, як потрібно плекати інтелектуальний потенціал нації.

Дописувачам пропонуємо питання для роздумів, пропозицій, коментарів:

1. Ваші пропозиції або «рецепти», як заохотити дітей до читання.

2. Як «помирити» захоплення дитиною комп'ютером і книгою?

Розділ «Цитатник»

У цьому розділі опубліковано цитати, афоризми придумані самими ж учасниками в процесі написання та коментування дописів.

Гарна книга допоможе подолати стрес — *loreleya*.

Ніхто так не заплутає людину, як вона сама себе. — *duvnuj*.

Чоловікам треба більше читати, щоб краще говорити, а жінкам – щоб більше мовчати — *biryuza*.

Життя, як річка, проносить повз нас багатьох людей. Але ті люди, котрі, не дивлячись на течію, затримались поряд із нам, є унікальними та безцінними, і не важливо те, яким чином вони залишили слід у нашому житті. — *Alisa*

Єдине, чого варта боятись – це страх. Страх підтісує Душу, вбиває Розум. Якщо ви боїтеся, ви марнуєте свою енергію без потреби. — *biryuza*.

Ми живемо для того щоб без кінця шукати сенс життя, задаючись питанням «Для чого ми живемо?» — *duvnuj, XB DFHNJ*.

Особистість не визначається досягненнями, особистість визначається станом душі... — *werry*.

Відчуття мають часові рамки, а почуття знаходяться поза часом. — *loreleya*.

Не треба забувати, що мить – то вічність, треба ловити хороші миті і бути вічно щасливим, але не триматися за ті миті, а пропускати крізь себе і відпускати. — *michael*.

Література стає розбещеною, прямолінійною, вульгарною та інколи порнографічною, особливо, коли автори беруться описувати інтимні сцени. — *natalka*.

Люди не вміють говорити вчасно. В цьому їх трагедія. — *merelin*.

Думка живе сама по собі. Почуття живе саме по собі. Не можна змусити думку чи почуття жити так, як ти того хочеш. — *michael*.

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОПООП
Зам. № 1329 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1